

Utazás Budapest körül

Írja: Szigethy Endre

UJJÉ, A LIGETBEN NAGYSZERŰ. UJJÉ, A LIGETBEN JÓ — hangzott valamikor a békebeli kuplé, fűlértően és rikácsolva, kissé idegenszerűen, de mégis mosolyt-fakasztva a háború előtti Budapesten. A nóta a ligetet dicsérte, a ligeti örömeiket énekelte meg s népszerűsége arra vall, hogy a liget, a híres, nevezetes Városliget valamikor sokkal nagyobb szerepet játszott a magyar főváros nyári életében, mint ma. Vasárnap délutánonként omnibuszon, fiákkeren és gyalogosan valóságos népvándorlás indult meg a ligetbe, ahol az árnyas fák alatt a mutatványos és céllövő bódék között, a körhintákon és a hajóhintákon vidáman nyüzsgött a sokaság. Az egyszerűbb emberek elkeveredtek a fák alatt szerteszórt vurstli házikói közt, üldögéltek a padokon és heverésztek a fűben és szítták a friss levegőt teli tüdővel. Zengett a muzsika, harsogott a nevetés, estefelé pedig a régi vendéglőkben cigány húzta a nótát a jókedvű emberek fülébe. Akkoriban ez volt a weekend. A liget helyettesítette a római partot és a strandokat. Nem jutott eszébe senkinek, hogy kimenjen evezni a Dunára, az uszodákba is csak a gyerekek jártak, mert felnőtt ember legfeljebb, ha mellényig vetkőzött le a szabadban. Az autósweekendeket a Stefánia-úti kocsikázás pótolta. Május elseje sem volt még a dolgozó tömegek ünnepe, szociáldemokrata munkásünnepé is csak később vált. A régi békeévekben a kispolgárok tavaszi ünnepe volt május elseje s a pesti ember ugyan hol ünnepelhetne volna máshol a tavaszt, mint éppen a ligetben.

SZÁZ ÉVES A LIGET — olvastam valamelyik újságban. Július 13-án ünnepli a liget századik évfordulóját s ebből az alkalomból színészek szerepelnek a csepürágók helyett. Nem tudom, ki találta ki ezt a jubileumi dátumot, de a régi feljegyzések közt nem akad nyomára az ember. Benne vagyunk azonban a jubileumokban, a centenáriumban, hiszen a múlt század eleje ontotta a nagyjelentő-

ségű, korszakalkotó eseményeket s a magyar szellemi élet kiválóságai valósággal rakétáztak az elmúlt század elején. Úgy látszik, az ünneplésből a liget sem akart kimaradni. Hát nézzük csak meg futólag — a liget történetét.

*

A VÁROSLIGET Budapest egyik legrégebbi parkja. A területére vonatkozó okmányok közül a legelső 1259-ből való. A terület az Árpád-házi királyoké volt és IV. Béla a Városligetet, amelyet akkor még Ökördnek neveztek, a Nyulak-szigetén lévő apácakolostornak adományozta. Hosszú ideig a kolostoré volt ez a birtok, közben azonban Pest városa megszerezte az apácáktól, legalább is erre vall, hogy Budának és Pestnek a török hódoltság alól történt felszabadítása után — hosszas pereskedés folyt a terület birtokáért. A per 1752-ben Pest város javára dőlt el. Vizenyős, zombékos terület volt a liget ebben az időben. II. József császár szigorú erdőtörvénye alapján 1785-ben kezdtek a ligetet fásítani. A Városligetet tehát Pest és Buda polgárai a felvilágosodott, gazdasági és szociális érzékkel megáldott uralkodónak köszönhetik elsősorban. A mai Városliget alapját azonban gróf Batthyány József hercegprímás vetette meg. A primás és Pest városa között 1799-ben hosszas tárgyalás és alkudozás után 24 esztendőre szóló bérleti szerződés jött létre. A szerződés értelmében a primás kötelese volt a mocsaras területet lecsapolni, a megkezdett erdősítést folytatni s az erdőben vendéglőket és majorsági épületeket emelni, amelyek a bérleti idő lejártával a város birtokába kerülnek. Batthyány primás Witsch Rudolf nevű mérnökének vezetésével kétezer munkást alkalmazott a mocsár lecsapolására és a fásítási munkálatokra. A mocsarat le is csapolták és a mai városligeti tó helyén gyűjtötték össze a talajvizet. Így keletkezett a városligeti tó öse. A primás már a bérlet első évében meghalt s Pest városa a bérletet 1805-ben visszavette az örökösöktől. Az a kultúrunka, amelyet a primás megindí-

1938

M31

Héjpes Kivon

Ferenc József-terület részlet.

tolt, elakadt s a Városligetet csak akkor kezdték ismét gondozni, amikor 1873-ban a három városból alakult magyar főváros vette gondozásba.

*

A VÁROSLIGET ŐSKORA ezzel be is fejeződött. A múlt század nyolcvanas éveiben a liget a pesti lakosság legfőbb szórakozóhelye volt. Erre a célra épültek a vendéglők s a jókedvű pestiek mulattatására szolgál a vurstli csepürágóival, paprikajancsi színházaival, bábszínházaival, körhintáival, hajóhintáival és céllövöldéivel. Egy magántársaság 1865-ben a vurstli területén építette meg az állatkertet, amelyet persze nem szabad összehasonlítani a maival. A múlt század utolsó negyedében a vurstli háttérbe szorult. 1885-ben országos kiállítást rendeztek a Városligetben, a Millenniumkor pedig ország-világgraszoló ünnepségeket, kiállításokat szerveztek meg az ősi fák alatt. Budapest rájött arra, hogy ebben a környezetben kitűnő helyet biztosíthat egy sereg kulturális intézménynek. Megépítették a Mezőgazdasági Múzeumot, a vajdahunyadi románstílusú várkastély pompás mását, a Szépművészeti Múzeumot, a Műcsarnokot, a Fővárosi Múzeumot, a Közlekedési és Iparcsarnokot, a Budapesti Színházat, a Budapesti Korszolyázó Egyesület pedig a tó partján építette meg klubházát.

*

SZERENCSES FEKVESE van a Városligetnek, mert sűrűn lakott városrészek közelében fekszik és könnyen megközelíthető. A világ első földalatti villamosvívójának végállomása, nyári vasárnaponként még ma is az utasok ezreit szállítja ki a ligetbe. Pedig az idők folyamán a Városligetet agyonrendezték. A mutatványos bódékat kitelepítették a fák alól és a liget szélére külön mutatványos utcába zsúfolták össze valamennyit. A sárkányvasút, a cirkuszok, a céllövöldék, a panoptikumok, a Magyarok Bejövetele egy rakásra zsúfolódtak s ma már csak a szegényebb, vékonypénzűbb társadalmi rétegek számára jelennek szórakozást. A pénzesebb emberek számára külön elkerített helyre terelték össze a modernebb ligeti attrak-

ciókat. Nemrégiben már a vurstlit is ki akarták irtani a liget területéről. Szegény mutatványosok elképzelték a remélettel riadtak fel a tervre s füt-fát megmozgattak, hogy létüket egy arasznyival meghosszabbíthassák. A jó városatyáknak meg is esett a szíve szegényeken. Megígérték nekik, hogyha kifestetik a körhintákat és tataroztatják a bódéjukat, nem lesz bántódásuk. A mutatványosok teljesítették is a város urainak parancsát s ezzel életüket meghosszabbították. De ki tudja, meddig maradhatnak ott. Az idő eljárt felettük s eltűnnek, mint a propellerek, a konfliktusok és a fiakkerek. Eltűnnek, mert az élet átalakul mert lekonzerválja őket a szabadtéri sport, a levante intézmény, az automobil és a mozi. S egy szép napon az öreg bódékon megdördülnek a csákányok, megkoppannak a kalapácsok, az élet nagy körhintája elragadja őket az elmulásba.

*

A LIGET ROMANTIKÁJA tehát lassanként elvész. Ma már nem népmulatságok gondtalan tanyája, hanem gondosan ápoltságok, öntözött pázsitok és százszerű virágágyak birodalma. Az egykori ligeti csibészek, a ligeti jasszok, akik valamikor a feltűző Budapest dédelgetett kedvencei voltak a rendőri riportereknek, kivesztek innen. A jó békeidőkben még féltették és tenyésztették őket, mert ők voltak a párisi apacsok pesti pandantjai, akik hozzátartoztak a világvárossá induló Budapest színeéhez. A ligeti hintás dalban megénekelt, színdarabban megrajzolt különös figurája is elenyészett. S a körhinták ágaskodó táltosaira ma már talán a gyerekek sem kíváncsiak. A ringlispiló helyett repülőgépre áhítoznak. És elhallgat a verkli és elhallgat a villanyzongora. A ligetet nem lehet újjávarázsolni, hiába mennek ki a színészek, a vurstli nem kel többé életre. A Városliget finom, előkelő budapesti parkká változott a századok folyamán.

Mackó pár. (Kozák Lajos felvétele.)